

Eesti Kohtunike Ühing

23. märts 2017

Austatud kohtute haldamise nõukoja liikmed!

Kohtute haldamise nõukoja (KHN) 24.03.2017 istungi päevakorra punkti 4 kohaselt on Justiitsministeerium ja prokuratuur teinud KHN-le ettepaneku kinnitada kohtute seaduse (KS) § 37 lg 2 p 5 alusel maakohtute kohtunike tööjaotusplaanide koostamiseks täiendavate põhimõttena esiteks kohustusliku spetsialiseerumise alaealistega seotud asjades (p 4.1) ning teiseks kiirmenetluste läbiviimise nädalavahetustel ja riiklikel pühadel (p 4.2).

KHN on seadusest tulenevalt kahtlemata pädev kehtestama vajaduse korral täiendavaid põhimõtteid maakohtute kohtunike tööjaotusplaanide koostamiseks, kuid Eesti Kohtunike Ühing peab siiski vajalikuks juhtida KHN-i liikmete tähelepanu väljapakutud ettepanekute problemaatilisusele ja nende kohta koostatud memode puudulikkusele. Täpsemad selgitused on esitatud allpool, kuid kokkuvõtlikult kutsume KHN-i üles loobuma päevakorra p-des 4.1 ja 4.2 väljapakutud otsuste vastuvõtmisest, sest kavandatud põhimõtete kehtestamine kahjustaks tõenäoliselt oluliselt maakohtute igapäevast tegevust ja halvendaks tõsiselt kohtunike töötingimusi ning seda olukorras, kus tegelikud lahendamist vajavad probleemid puuduvad.

Spetsialiseerumine alaealiste asjades

Esitatud memost ei ole võimalik aru saada, millist olemasolevat probleemi soovitakse sellega lahendada. Puudub igasugune hinnang või analüüs selle kohta, kas maakohtute praeguse töökorralduse puhul on kohtunikud jätnud menetluses osalevate laste huvid tahaplaanile ning alaealistega seotud asjades ei ole spetsiifilise ettevalmistusega kohtunike puudumise tõttu tagatud laste eakohane kohtlemine. Memos ei ole esitatud ka mingeid andmeid selle kohta, kui suurt hulka kohtuasju ettepanek üldse puudutab ning kas ja kuidas mõjutaks kohustuslik spetsialiseerumine alaealistega seotud asjades maakohtute üldist tööjaotust ja kohtuasjade menetlemise eeldatavat jõudlust. Rõhutame, et KHN-i kehtestatavad täiendavad põhimõtted tööjaotusplaanide koostamiseks ei tohiks ohustada KS § 37 lg 2 p-des 1–4 sätestatud tööjaotuse n-ö põhinõuete järgimise võimalikkust (nt tekitada olukorda, kus pole võimalik tagada kohtunike ühtlast töökoormust, arvestades muu hulgas kohtualluvuse nõuete ja kohtumenetluse katkematuse põhimõtetega).

Kuigi teatavat spetsialiseerumist tuleb pidada iseenesest otstarbekaks ning see võiks aidata kaasa kohtupraktika ühtlustumisele ja tõsta kohtulahendite kvaliteeti, leiame siiski, et selles küsimuses peaks kohtute üldkogudele (KS § 36 p 1) jääma ulatuslik enesekorraldusõigus. See võimaldaks kujundada iga kohtuasutuse eripärasid ja konkreetseid olusid arvestades optimaalseima tööjaotuse. Kuna kõik kohtud on orienteeritud olemasoleva ressursiga parima võimaliku tulemuse saavutamisele, ahendaks ühele kitsale valdkonnale spetsialiseerumiseks jäiga kohustuse kehtestamine oluliselt kohtute tegutsemisruumi ja sellega võiksid kaasneda tagasilöögid kõigi kohtuasjade lahendamise jõudluses (seonduvalt mh vajadusega asjade

ümberjagamiseks ja seega ka kohtunike sagedasemaks liikumiseks erinevate kohtumajade vahel). Võimaluste piires on kohtute tööjaotusplaanides spetsialiseerumise küsimustega arvestatud juba praegu (sh spetsialiseerumist alaealistega seotud asjadele – nt Harju Maakohtu kuriteo- ja väärteoasju arutavate kohtunike tööjaotusplaan 2017, punkt 34). Memos viidatud spetsiifiliste koolituste pakkumine alaealistega seotud asjadega tegelevatele kohtunikele ei eelda kuidagi vastava spetsialiseerumise kohustuse ettenägemist. Igasugused koolitusvõimalused peaksid olema avatud kõigile kohtunikele, kes soovivad ennast konkreetses valdkonnas täiendada.

Kiirmenetluste läbiviimine nädalavahetustel ja riiklikel pühadel

Me ei saa kuidagi nõustuda ettepanekuga kehtestada maakohtute tööjaotusplaanide koostamiseks täiendavalt üldine põhimõte, et maakohtud peavad igal juhul tagama kiirmenetluste läbiviimise võimaluse nädalavahetustel ja riiklikel pühadel. Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 256¹ kohaselt esitatakse kiirmenetluse taotlus 48 tunni jooksul alates isiku kahtlustatavana ülekuulamisest või isiku kahtlustatavana kinnipidamisest. Teadaolevalt esitavad prokurörid aga kiirmenetluse taotlusi kohtutele ka olukorras, kus kahtlustus on isikule tegelikkuses esitatud alles mitu kuud pärast teo toimepanemist. Isegi kui viidatud juhtumid on vaid üksikud erandid, puudub üldjuhul sellele vaatamata sisuline vajadus viia kiirmenetlusi läbi puhkepäevadel ja riiklikel pühadel ning see ei tähendaks ühegi isikute grupi jaoks selle menetlusliigi välistamist. Edasilükkamatutel juhtudel lahendatakse kiirmenetlusi puhkepäevadel ja riiklikel pühadel juba praegu (nt Harju Maakohtu kuriteo- ja väärteoasju arutavate kohtunike tööjaotusplaan 2017, punktid 28 ja 29).

Memost nähtuv hinnang kiirmenetluste 24/7 läbiviimisega kaasnevale kulude kokkuhoiule on ilmselgelt ekslik, sest nädalavahetustel ja riiklikel pühadel töötamise eest tuleks kohtutes maksta lisatasu vähemasti kohtuametnikele, kellela kohtupidamist ei saaks toimuda: istungisekretär, tõlk, kohtukordnik. Seejuures ei ole memos pööratud mingit tähelepanu asjaolule, et erinevalt prokuröridest ja politseiametnikest ei ole seadustes nähtud ette mingeid võimalusi maksta kohtunikele lisatasu (või anda täiendavat vaba aega) ületunnitöö, riigipühal töötamise ega ka valveaja eest. Alates 01.04.2013 puudub kohtunikel lisaks varasemaga võrreldava pikkusega puhkus, mida saaks käsitada vähemasti teatava kompensatsioonina puuduva tööajaarvestuse eest. Samal ajal on kohtutele seadustega pandud üha rohkem ülesandeid, mis eeldavad pidevat valvesolekut ja tööülesannete täitmist väljaspool tavapärast tööaega (nt 01.09.2016 jõustunud KrMS muudatustega lisandunud läbiotsimistaotluste lahendamine). Eesti Kohtunike Ühing ei saa mingil juhul toetada selliste täiendavate tööjaotuspõhimõtete kehtestamist, mis igasuguse vältimatu vajaduseta veelgi oluliselt halvendavad kohtunike töötingimusi ning sunnivad kohtunikke täitma tööülesandeid puhkeajal, ilma et seda kohtunikele ühelgi viisil kompenseeritaks. Juhime tähelepanu, et ühing on kohtunike tööajaarvestuse probleemidest teavitanud Justiitsministeeriumi ka varem (nt http://www.ekou.ee/doc/2014-03-11_EKoY-KSMS-kavatsus.pdf), kuid seni tagajärjetult.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Virgo Saarmets
Esimees